

quedi: sez tusci a lombardia ze lz fm cano. lombardia no est vna prouincia. nam cremona non est de vna prouincia: qz est de archiepiscopatu Mediolanensi. et regium est de alia: scilz de archiepiscopatu Raueni. vt not. Berni. extra de electio. c. coram. idem not. extra de offi. vica. c. sententia Sed pro huius de claratione sciendū est qz diuisio orbis terrarum de iure

italie^b disceptationes^b z dubia^c

gē. est. ff. de iust. et iure. l. ex hoc iure. z hec diuisio fit v^l eorū qui inhabitant simul. id est edificijs in vnum collatis z sic communiter habemus tria nomina. scilicet ciuitas: castrum: et villa. vt dicta. l. ex hoc. z ibi nota. in glosa parua super verb. collata. Quedam est diuisio eorū qui non habitant simul: sed edificijs separatis. eoz hec appellatur. p^uincia vel regnum. vel sunt alia nomina vniuersalia signi- ficantia separationē linguarum: vt italia: aliamania: fran- cia: greca: et silia. vt dicta. l. ex hoc. c. de offi. rec. p^ul. z ff. de offi. p^ul. p^u totū. de quorū elibet videam⁹. Nulla in frācia idē est qz ciuitas. nos sūt dicimus villas edificia sine muris vel fossatis. qz velle scyici nullam habent iurisdictionē de iure communi: sed sunt alicui ciuitati. vt. C. de epis- copis z clericis. l. nonnulli. §. fi. z de natu. libe. l. ij. z ff. ad municipi. l. i. §. qui ex vico. pro hoc facit extra de senten. ex- cōmu. c. si ciuitas. lib. vi. z quod ibi nota. per Inno. z Jo- han. an. castrum dicitur quasi casa alta seu fortis: z munita muris seu vallo. vt. l. quicumqz castrorum: als sedorum. de fun. l. lib. xi. z ff. ad. l. iulij maiesia. l. ij. z in dicto. c. si ci- uitas. et ista similiter non consueuerunt habere iurisdic- tionem de iure communi: sed sunt sicut vici. vt dictis iurib⁹ est expressus. z. C. de testa. l. fi. habes tamen quosdam ma- gistratus qui ibi ponuntur a ciuitatibus quibus subsunt. vt. C. de magist. muni. z ibi nota. per Azonem in summa. Ciuitas vero fm vsum nostruz appellatur illa que habet epim. ante tamen qz essent episcopi erant ciuitates. z ciui- tati competit potestas eligendi sibi de iure communi de- fensores qui habeant iurisdictionem: non autē merum im- perium vel mixtum. vt in aut. de defen. ciuita §. iururan- dum. scilicet in vrb romana. vt. l. i. §. cum vrbem. ff. de offi. p^ufec. vrb. z in alijs que habent ex p^uuilegio vel ex consuetudine. vt dicto §. iururan. et quia fm canones episco- pi debent ordinari in dictis locis vbi sunt dicti officiales. vt. lxxxi. distm. c. i. ij. z. iij. ideo insurrexit consuetudo qz lo- cus habens episcopum sit ciuitas. tamen vere sine episco- po dicitur ciuitas eo qz habet officiales predictos et iuris- dictionem. z sic patet qz lz ex causa ciuitas p^uietur episco- po: non tamen per hoc definit esse ciuitas. Sed quid dices tu de castris que sunt per italia z habent dictas iurisdic- tiones. an dicemus qz sunt ciuitates? Respon. si constat qz antiquitus fuerit ciuitas lz postea episcopatum perdidit ciuitas est proprie vt patet ex predictis. Si hoc non cō- stat: tunc aut talis iurisdicō fuit illi loco concessa vt ciui- tati: aut simpliciter dicendo tali terre vel tali communita- ti. primo casu erit ciuitas. nam ciuitates facit princeps eo ipso qz sibi scribit vt ciuitati. vt nota. per Innocen. extra de offi. ord. c. cum ab ecclesiarum. nam dicendo qz sit ciuitas videtur sibi concedere omnia p^uuilegia ciuitatis. argu- mentum. ff. de re iudi. l. quidam consulebat. secundo casu non erit ciuitas sed castrum habens p^uuilegiuz ciuitatis vt dicitur. ff. de offi. eius cui man. est iurisdic. l. i. §. i. tertio ca- su erit ciuitas: quia larga interpretatiō est facienda in cō- cessione huius beneficii. vt. l. fi. de consitu. p^uin. p^uouincia vero fm cano. distinguitur per archiepiscopatus vt dictuz est. quod qualiter de iure communi seu ciuili intelligatur z

Ciuitas sine epō esse pōt.

procedat: bic qz quedam sunt ciuitates minores vt com- munitas omnes que habent iurisdictionē predictam absqz teo in mero vel mixto imperio. alique sunt ciuitates que habet multi- mixtum imperium. alique sunt maxime que habent merū ci sunt z mixtum vt ciuitas metropolitana. nec dico propter epi- scopatum: quia for- rum causarum est magnum cui sub- erant multe alie ci- uitates. vt. ff. de excu. tuto. l. si duas §. est autem. et §. seq. Ista autem ciuitas metropolitana dicitur caput prouin- cie. vt. C. de metropo. l. i. lib. xi. vnde merito olim totuz qd suberat metropolitano dicebatur prouincia: sicut etiā hoc faciunt canoniste. vt dicitur est in prin. glo. et eodem mo- do vnus p^uefidatus dicitur prouincia. naz ei subsunt plu- res ciuitates. vt in omnibus. ll. que mentionem faciunt de p^uefide prouincie. verum quia aliter facte fuerunt diuisio- nes in temporalibus: z aliter in spiritualibus: reperitur qz in eadem prouincia sunt terre diuersorū episcoporum seu episcopatum. vt dicto. c. coram. z ibi no. Cuz ergo a p^uin- cipe vel a iure fit appellatio prouinciarum qualiter intelli- gatur vel accipiat. dic qz quandoqz fit appellatio prouincie eo respectu qz sit sub vna iurisdictione: et tunc contingit qz quelibet ciuitas habeat separatam iurisdictionem: nec est vnus p^uefes cui subsit. quelibet ciuitas habetur p^u p^uin- cia. vt. C. de p^uefcrip. lon. temp. l. fi. z ibi nota. quādoqz ap- pellatio prouincie fit eo respectu qz maior est insātia quā do extra prouinciam qz quando in prouincia. et tunc ser- uia quod no. in dicto. c. coram. extra de elec. vbi c^ustiens in dicta prouincia si est multum a remotis habetur perinde ac si esset extra. z eodem modo c^ustiens extra si est multuz de propinquo habetur perinde ac si esset intra. sic intelli- gitur. C. de dila. l. i. z sic sentit Johā. an. extra de testi. c. vltra tertiam. quandoqz appellatio prouincie fit alio respectu: vt qz legatus mittitur in tali prouincia vt aliquid conce- datur hominibus talis prouincie. z sūctalis appellatio de- bet intelligi fm vulgarem et communem appellationem prouincie: vt in lombardia: tuscia: marchia: z similibus. ca- sus est hic: ita tenet Oddo. an. l. fi. z Cy. ibidem. z hostien. z Johā. and. in dicto. c. vltra tertiam. de diuisione z vnio- ne ciuitatis et prouincie dicti in. d. l. i. C. de metropol. lib. xi. Item an homines alicuius prouincie dicantur ex origine sicut contingit in ciuitate. tangitur. ff. de verbo. sig. l. p^uu- iuiciales. et ibi dixi. et plenius in libello representariuz. re- gnouum vero diuisio: atem aliarum partium per quas fit distinctio linguarum per se patet zc.

sepi⁹ ouū: an infidel⁹ z rebellis⁹

Italia. est nomen significans totam linguam latinā Italia que distinguitur in multas prouincias: vt hic patet. lz ita applo- lia quandoqz dicitur prouincia. vt. C. de temp. in integ. re ne ois li- st. l. fi. z. C. sine cen. vel reli. l. fi. z de fa. san. ec. auf. cassa. gualati- na conti- Disceptationes. inter plures adinuicem. Dubia. aliquando inter seipos: vel adinuicem vt cef- netur, fet inculcatio verborum. Rebellis. id est infidelis ea infidelitate generali que inducit rebellionem. nam sciendum est qz hec dicitio infide- delis generalis est vt comprehendat etiam cum qui mo- dice rei principi furum fecerit: de qua infidelitate non lo- quitur hic: sicut enim principi debetur omnis fidelitas. vt s. l. p^ul. in prin. ita ois denatio a fidelitate est infidelitas fact. z. col. de sta. contra. li. ecc. in prin. Quedam est infideli- tas vero animo que cadit in modum proditoris: z istud est nomen generale comprehendens omnes qui stant se- cū subditi z inter subditos corpore: tamen cum ho- sibus z inimicis nunciando eis secreta z similia. vt. ff. de

Ciuita- mero vel mixto imperio. alique sunt ciuitates que habet multi- mixtum imperium. alique sunt maxime que habent merū ci sunt z mixtum vt ciuitas metropolitana. nec dico propter epi- scopatum: quia for- rum causarum est magnum cui sub- erant multe alie ci- uitates. vt. ff. de excu. tuto. l. si duas §. est autem. et §. seq. Ista autem ciuitas metropolitana dicitur caput prouin- cie. vt. C. de metropo. l. i. lib. xi. vnde merito olim totuz qd suberat metropolitano dicebatur prouincia: sicut etiā hoc faciunt canoniste. vt dicitur est in prin. glo. et eodem mo- do vnus p^uefidatus dicitur prouincia. naz ei subsunt plu- res ciuitates. vt in omnibus. ll. que mentionem faciunt de p^uefide prouincie. verum quia aliter facte fuerunt diuisio- nes in temporalibus: z aliter in spiritualibus: reperitur qz in eadem prouincia sunt terre diuersorū episcoporum seu episcopatum. vt dicto. c. coram. z ibi no. Cuz ergo a p^uin- cipe vel a iure fit appellatio prouinciarum qualiter intelli- gatur vel accipiat. dic qz quandoqz fit appellatio prouincie eo respectu qz sit sub vna iurisdictione: et tunc contingit qz quelibet ciuitas habeat separatam iurisdictionem: nec est vnus p^uefes cui subsit. quelibet ciuitas habetur p^u p^uin- cia. vt. C. de p^uefcrip. lon. temp. l. fi. z ibi nota. quādoqz ap- pellatio prouincie fit eo respectu qz maior est insātia quā do extra prouinciam qz quando in prouincia. et tunc ser- uia quod no. in dicto. c. coram. extra de elec. vbi c^ustiens in dicta prouincia si est multum a remotis habetur perinde ac si esset extra. z eodem modo c^ustiens extra si est multuz de propinquo habetur perinde ac si esset intra. sic intelli- gitur. C. de dila. l. i. z sic sentit Johā. an. extra de testi. c. vltra tertiam. quandoqz appellatio prouincie fit alio respectu: vt qz legatus mittitur in tali prouincia vt aliquid conce- datur hominibus talis prouincie. z sūctalis appellatio de- bet intelligi fm vulgarem et communem appellationem prouincie: vt in lombardia: tuscia: marchia: z similibus. ca- sus est hic: ita tenet Oddo. an. l. fi. z Cy. ibidem. z hostien. z Johā. and. in dicto. c. vltra tertiam. de diuisione z vnio- ne ciuitatis et prouincie dicti in. d. l. i. C. de metropol. lib. xi. Item an homines alicuius prouincie dicantur ex origine sicut contingit in ciuitate. tangitur. ff. de verbo. sig. l. p^uu- iuiciales. et ibi dixi. et plenius in libello representariuz. re- gnouum vero diuisio: atem aliarum partium per quas fit distinctio linguarum per se patet zc.

Italia. est nomen significans totam linguam latinā Italia que distinguitur in multas prouincias: vt hic patet. lz ita applo- lia quandoqz dicitur prouincia. vt. C. de temp. in integ. re ne ois li- st. l. fi. z. C. sine cen. vel reli. l. fi. z de fa. san. ec. auf. cassa. gualati- na conti- Disceptationes. inter plures adinuicem. Dubia. aliquando inter seipos: vel adinuicem vt cef- netur, fet inculcatio verborum. Rebellis. id est infidelis ea infidelitate generali que inducit rebellionem. nam sciendum est qz hec dicitio infide- delis generalis est vt comprehendat etiam cum qui mo- dice rei principi furum fecerit: de qua infidelitate non lo- quitur hic: sicut enim principi debetur omnis fidelitas. vt s. l. p^ul. in prin. ita ois denatio a fidelitate est infidelitas fact. z. col. de sta. contra. li. ecc. in prin. Quedam est infideli- tas vero animo que cadit in modum proditoris: z istud est nomen generale comprehendens omnes qui stant se- cū subditi z inter subditos corpore: tamen cum ho- sibus z inimicis nunciando eis secreta z similia. vt. ff. de

re mili. L. omne delictus § exploratores. l. proditores. cōprehendit etiam eos qui cum essent subditi expresse rebelant principi transfugiendo ad hostes et cōvertendo se in hostes. vt. d. l. proditores. et ibi no. et de capti. di. l. amissione § qui deficiunt. et hoc modo assumpto vocabulo vocatur rebelles: quo vocabulo antiqui legi conditores nō vtebantur. et ideo facta est hec constitutio ad hoc declarandum. Item not. q. proditorie dicitur aliquid fieri quando fingo me amicum tuum: et tra-

cto re tanq̄ inimicum. et sic vnum ostendo corpore aliud sum animo. vt. ff. de his qui no. infra. l. athletas. et l. penul. et de p̄uari. l. i. tūc tamē incidit in crimē proditoris quādo fit contra principem vel contra rem publicam. vt dicto § exploratores. et l. proditores. et ff. de pe. l. si quis aliquid § i. Sed quando committitur contra priuatum non dicitur proditor: principaliter et per se sed crimen aliud factū proditorie. vt homicidium factus proditor: et vel simi le. vt dicta. l. athletas § i. de his qui no. infra. et l. de p̄uari. Item no. q. aliud est esse rebellem imperij: aliud est esse in banno imperij. p̄imum scilicet rebellio est mortale. vt hac. l. nec potest remitti nisi ex mera gratia. secundum: sed bannum est medicinale: quia remittitur purgata cōtūmācia seu facta satisfacione. C. de ep̄isco. et cleri. autem. item nulla. et aut. item quecumq. et sic videtur q. quatenus ex cōmunicatio renouet quem ab officijs ecclesie. eatenus bannum a beneficijs imperij. vt dictis iuribus. et tangitur per Bull. in dicta aut. item quecumq. facta extra de senten. excom. c. iij. medicinalis. lib. vi. facit de requi. re. l. i. vbi glo. illam annotationem appellat bannum. et est medicinale. quia cum venit infra annum recuperat statum. fin vero statuta et consuetudines locorum quench. esse bannitū hys diuersos effectus de quo aliqd. § p̄ca in glo. magna.

a Condemnatus. hic nullum fuit dubium. nam per sententiam trāsfit in notorium iuris quod pro veritate habetur. vt. l. res iudicata. ff. de re iudi. idem si imperator aliquibus indiceret bellum. vt. l. hostes. ff. de cap. et de ca. di. l. amissione § qui deficiunt.

b Nos. hec est secunda pars huius secunde constitutionis.

c Potius. electiue accipere: quia solum propter actū efficitur quis pena dignus: per sententiam nullo modo sed facta declaratur. et l. i. C. ad turpil. facti pro mar. in eo qd nota. ff. de infra. l. furti. et ff. eo. l. athletas § si. nam ex eo qd condemnatus est habetur pro veritate quia ita fit. nec potest dici de cetero sic non esse. vt ibi not.

d Deretur. non dicit obligatur. nam iste pene que vñ dicitur publicam imponunt non iure obligationis sed officio iudicis imponuntur. vt insti. de iur. § pe. item nō p̄ actionē s̄p̄ accusationē imponit. vt insti. de pub. iudi. in prin.

e Crescit. sic extra de consuetudine. c. cum tanto. sed cōtra. ff. de pe. l. si diuino. Sol. intrinsecus culpa crescit et maiorem penam quo ad deum meretur. vt. d. c. cum tanto. sed in foro ciuili siquidem actus extrinsecus delicti habet causam continuam: vt esse in rebellionē et semper crescit culpa vt hic sic in fugitino et desertore. vt no. in. l. contraria. licet autem culpa crescat in casu huius. l. non potest crescere pena temporalis: quia primo actu debetur tam magna q.

nulla maior esse potest. vt. i. dicitur. facit quod neta. ff. de fur. l. vulgaris. in prin. et ibi dixi. si vero actus extrinsecus criminis reiterationem non recipit vt homicidium: tunc ex diuturnitate tēporis pena minorat. vt. d. l. si diuino.

f Transit. sic maleficia fieri malum est propter exemplum aliorū. vt hic et. ff. de sicca. l. iij. § sed et senatusconsultum. et de pe. l. si quis aliquid § q. abortionis aut. et. cum suis concor. Itē penas inferri bonum est propter exemplum vt prius pena sit exēplum seu metus multorū. vt. ff. de pe. l. aut facta § i. et. C. ad. l. iul. repe. l. i. et de p̄cti. impe. of. l. i. et licet iste ratios cōcludant in omni delictis: tamen ista lex nō est extendenda nisi ad istud crimen rebellionis. non enim corriguntur leges antique que requirunt sententiā ex idēitate rationis nisi quatenus in illa noua exprimitur. vt. C. de ap. l. p̄ca p̄imus. in fi. facit quod no. C. de sacrosan. eccle. aut. quas actiones. et quod no. ff. de dona. cau. mor. l. tam is § i.

g Tenore. tertie pars in qua ponit statum. ad cuius intelligentiam sciendum est q. rebellare idem est qd resistere. fm. Hug. C. de desertori. l. iij. lib. xij. et hoc resistere potest fieri faciendo aliquid contra. vel non faciendo et non obediēdo. vel vtrāq. vocabuli significacionē cōtinet. vt extra de offi. deleg. c. sane. licet hec nomine rebellis iura antiqua nō vtiuntur. Sed si aliquis rebellat mutādo locū hoc est recedēdo de terris subiectis et cundo ad hostes: talis vocabatur transfuga. vt. ff. de pe. l. si quis aliquid § transfuge. et § si l. i. et de re mili. l. proditores: cū simi. Quandoq. rebellat retinendo locū in quo stabat sub principis obedientia: et isti de iure ciuili antiquo nō habebat sp̄ale nomē: sed vocat̄ antur illi qui deficiūt. vt. l. amissione § qui deficiūt. de capti. di. et istī siquidē rebellabāt faciendo bellū principi tanq̄ hostes ipso iure puniebātur et p̄det̄ at ea q. iuris ciuili sunt: vt ibi. sed quia hic rebellare potest publice fieri: occidit: et ibi nō declarat. id hec. l. declarat. et hoc in primo capite huius. l. dū dicit: de his qui infidelitatis rebellionis opa faciūt. et se faciendo delinquit. sed si aliq. solū rebellasset nō obediēdo principi vel nō receptādo gentē suam nō puniebāt ipso iure: nec perdebat ea q. iuris ciuili crāt nisi p̄uiceps vel senatus indiceret. vt. d. l. amissione. et in hoc supplet p̄ hęc l. nam quocūq. modo machinatur aliquis cōtra principis honore rebellādo est rebellis. et hoc in secūdo capite huius. l. ibi in nostrā vel imperij et c. Item q. posset dubitari si aliquid facit se subditū impio: sed rebellat odio p̄sone imperatoris an dicatur rebellis iperij. et hoc declaratur in l. amissione. et declaratur hic q. sic. et hoc est cōmune ad primū et secūdu caput. declaratur etiā hec in secūdo capite huius. l. de his qui rebellant contra officiales. potest etiā de ci q. totum sit vñ capitulum cōtinens omnia predicta. et idem est sensus. et sic hec. l. directo tendit ad declarandum l. amissione § qui deficiunt. de ca. di. et hoc nomen rebellare in hęc significato in diuina scriptura sumitur in multo locis. iij. reg. xvi. c. iij. reg. xvij. c. et. xvij. et xix. et sic per hanc legem nouā habemus quinq. nomis impositiones quia tales vocantur rebelles sunt declarationes eius quod dicit publice vel occulte certiam quandam. p̄uisionē nouā scilicet vt dicantur rebelles et si opera hostilia non faciant.

sed solum si non obediunt. quartā declarationē facit cōtra psonam pncipis tñ. quintā declarationē facit cōtra officiales eius. Sed quero in quo differt hoc nomē rebellōis ab eo qđ antiqui dicebāt duelles: quos nos vocamus hostes. vt. l. quos nos. de verb. sig. Rñ. illud nomē quo ad qđ generalius est. nā

aperit etiā his qui non consueuerunt esse sub obediētia qui induerunt nobis belluz: vel nos eis. vt. ff. de capti. l. hostes. sed hoc nomen rebellionis proprie cōuenit his qui deserūt cū essent subditi. vt. l. amisso ne. §. qui deficiunt. t. r. no. in glo. parua sup verbo. hostes.

a Declaramus. refert se ad trā de quibus poterat dubitari. s. an occulte: an contra personam tñ: an contra officiales tantum &c.

b Decernimus. ad id quod de nouo induit refertur. s. de nō obediētiis. sed opera hostilia non faciunt.

c Pronuncia nus. ad id quod erat clarū refertur. s. de his qui opera hostilia faciunt.

d Qđs. collectiuū est. vt. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. cū in plures. et no. de leg. ij. l. si pluribus. sed in singulari est nomē distributiū. vt. no. i. l. iij. ff. de sta. ho. hic ergo qđ collectivē ponitur cōprehendit ciuitates collegia & vniuersitates. & in hoc icidenter facit. l. proxi. pprehēdit etias singulares res & psonas per hoc qđ dicit: & singuli.

e Nostrū imperij. non pōt ergo dicere quis qđ est rebellis imperij & non imperatoris. vel e contra. & hoc patet qđ hoc rebellio morte pncipis non finitur.

f Occulte. vt si aliqua ciuitas tūc incipit incipiente intrare lombardiā mittit stipendiarios ad aliquā terrā vel dñm rebellem: & fingit eos non esse suos stipendiarios casando eos fiete: vel mittit genē alicui vt ipse possit contra pncipem habilis mittere genē suā: vel faciunt ligā vel societatem inuicē ad eorū defensionē vt cōsueuerūt facere isti perusini florentini & etiā iyrāni lombardie. & hoc exprimūt & aliud in veritate agūt. sed sciendū est qđ tales colligatio nes ciuitatū inuicē seu cum dñis prohibite sunt ipso iure nulle. vt. r. col. de pace fir. §. conuētulas. qđ intelligo pncipie existente in partibus vel eo existēte ad eorū defensionē. sed pncipie absente nō puto phibitas tales societates seu colligationes ad defendendum se ab ipressionibus tyrānorū vel malarū societatū que sepe insurgūt in italia ad deprecandū alios. fit enim ad iusticiā seruandā: ergo debet valere. vt. no. ff. quod cuiusq; vni. l. i. in prin.

g Nostrū honore. scz persone vel imperij. vt. i. patet.

h Faciūt. loquit qđ de ea rebellioē qđ i faciēdo pstitit: vt in pferēdo se in nūero hostiū: insequēdo pncipē et genē eius.

i Et incipit secundum capitulum.

k Nostrū. scz proprie persone imperatoris.

l Imperij. & sic dignitas &c.

m Machinatur. i. aliquid dolose ordinant. cum machinatio proprie consistat in arte verborū. vt. ff. de dol. l. i. §. i. et ibi no. vt faciendo inter se ligam & societates. phibitas sub aliquo colore licito. vt. ff. de extraor. cri. l. ij. Vel pone qđ adueniente imperatore vel eius nuncio volente ingredi ciuitatem pro recuperandis iuribus imperij tam ibi qđ alibi aliqui respōdēt qđ intrmittere eū vel genē ei est periculosum statui eorū: & sicut tenent cum in verbis. & sic labitur tēpus quo multa posset facere pro imperij pspertate. Iste sunt machinationes qđ ad actus bellicos nō cōueniāt

ista machinatio secuta in obediētia faciet eos rebelles. n. **Rebellando. resistendo vel nō obediēdo:** lz ipsi guer ram non in ferant: vt dictum est. & aduertendum est qđ in illo qui rebellat contra pncipem hec cōstitutio loquit simpliciter quasi contra eum non possit esse aliqua iusta causa resistēda: qđ intellige de subditi imperij nō de his qđ sunt de terris ecclesie. in eo vero qđ loquitur in eo qui rebellat contra officiales suos loquit limitatiue: scz i his

que ad commissum eius officium pertinent. et hoc quia si vltra facerent posset eis legitime resisti. vt. C. de iur. fis. l. prohibita. lib. x. & de meta. l. de uotum. lib. xij. et intellige quando rebellat pro his que petuntur pro statu imperij. secus si aliqua singularis persona cōueniatur coram pncipie vel eius iudice ali qua causa ciuili vel criminali ad pentionem alterius: vel esset contumax aut alio modo resisteret: tunc eniz lz largo modo dicitur rebellis. vt. d. c. sane. de offi. dele. tamen propter hoc non dicitur rebellis imperij: nec incidit in hanc cōstitutionem: quia non rebellat contra prosperitatem imperatoris vel imperij pncipaliter: qđ in hac cōstitutione requiritur. vt patet in ter. sed in damnum aduersarij cum quo litigat. quod patet: quia cōtra talem contumacem non proceditur nisi parte petente. vt. ff. de iudi. l. ad peremptorium. C. de iudi. l. prosperandum. §. sz & liquidē. & C. quomodo & quādo iudex. aut. qui semel sed an hec cōstitutio habet locum cōtra eum qui rebellat contra aliquem regem vel pncipem vel cōtra aliquā pncipiam ciuitatē. qđ videtur: quia hic dicitur contra officiales nostros. sed omnes predicti possunt dici officiales unperatoris: qđ vlt ab eo habent iurisdictionē ex cōstitutione vel concessione vel longa consuetudine que vim cōstitutionis habet. vt. ff. de aqua plu. arca. l. i. §. si. et. ff. de aqua quon. & est. l. hoc iure. §. ductus aque. contrarium dico. nā tunc non fit contra prosperitatem pncipis vel imperij pncipaliter: licet ex illis defensionibus et rebellationibus respu. ledatur. casus est. ff. de cap. l. si quis ingenuum §. in ciuilibus. & quod hic dicitur de officialibus imperatoris: intelligitur de his qui pncipaliter ac directo p eo sunt legati & vicarij imperatoris. vt. C. de eo qui vicem alterius gerit. l. ij. & ff. de leg. ij. l. i. §. de potatō. r. §. seq. re ges vero & ciuitates esto qđ habeant iurisdictionem a pncipie: tamen eam exercent pncipaliter propter se non propter pncipem. & sic cessat hec cōstitutio que specialiter loquitur in his qui machinantur contra personam pncipis vel eius officiales vel imperij vtilitatem: sed habet locum ius anti quuz: scz. l. amissione §. qui deficiunt. ff. de ca. di. que generaliter loquitur de his qui deficiunt a iurisdictione eorum sub quorum imperio funt. & dicaz in tractatu de bānitis nostri temporis. Sed quid si aliquis rebellat contra rectores per romanam ecclesiaz positos in partibus italie. puto huic cōstitutioni locum fore cū eius imperium sit ecclesie. vt. §. dixi. in. l. proxi. circa prin. apparet qđ rebellat contra prosperitatem imperij. pro quo facit qđ canonice in talibus imitantur. ll. vt extra de no. op. num. c. i. Quid si aliquis homo de terris ecclesie aliquid facit contra pncipem de his que ad rebellionem pertinent: an rebelles est et in crimē lese maie. incidat: & pncipis imperator. l. auctor. determinauit qđ sic condemnādo de hoc robertum reges. vt extra de re iudi. c. pastoralis. an. etc. sed pa-

Consuetudo lōe ga vim cōstitōis habet.

Lige an sint permissa et qbus.

pa ibi in §. rursus determinavit contrarium dicens cum qui est de terris ecclesie ratione originis et domicilij non posse dictum crimen committere in imperatore. et propter hoc cassavit imperatoris sententiam contra reges robertum latam. michi vtriusq[ue] sententia videtur esse vera. nam dicta verba commisit crimen lese maiesta. in euz[us] possunt intelligi sicut cum. i. in ipsius principis maiestates: et tunc est vera sententia pape. nam cum non sit subditus maiestati imperiali non debebat sibi illas fidelitates que dicuntur. §. l. proxi. circa p[ri]ncipi. nec ei tenetur reuereri: sed quo ad eum liber est et non dicitur directo in eius maiestatem committere vt ibi. facit. ff. de capti. l. non dubito. secundo possunt intelligi dicta verba q[ue] commisit crimen lese maiesta. scz papalis cui subditus est: hoc crimen committit in eum. scz principem: vt sic non directo sed per quandam consequentiam lesit maiestatem pape. et tunc vera est sententia imperatoris. nam imperator est fidelis et fidatus a papa et ab eo coronatus. si ergo offendit confidat[um] a p[ri]ncipate incidit in crimen lese maiesta. p[ri]ncipis. vt. ff. ad. l. i. in l[ite]ra maiesta. l. i. in p[ri]m. sed q[ue] hoc imperator in sua sententia non expresse: et si non fuit exp[re]ssa maiestas que lesa fuerat: hinc intelligendum de maie. imperatoris. vnde fuit causa sententia sua. vnde papa multum ponderat illa verba lese maiestatis in ipsum. quasi dicat suam no[n] dicitur ledere: sed alterius maiestatem non negat: hoc de crimine lese maie. an aut sit rebellis: videt q[ue] no[n] q[ue] no[n] est subditus vt dicit. in contrarium videtur in dicta de. pastoralis. in p[ri]m. vbi imperator appellat regem robertum et hofian[um] et rebellem: quia subditus est ratione comitatus prouincie quem tenebat ab imperio. et nuper aloisius rex dicit regis roberti successores per suos legitimos nuncios domino imperatori nostro pro d[omi]no comitatu fidelitatem iurauit in ciuitate pisarum me presente. Sed an contra homines de terris ecclesie sic delinquentem possit imperator vel habens autoritatem ab eo p[re]cedere: quod videtur: q[ue] homines ecclesie sunt imperij federati: ergo apud eos possunt fieri et in eos animaduerti. l. non dubito. in. ff. de capti. maxime cum coram eo forum forantur ratione delicti committi in mitemdo gentes contra p[ri]ncipem ad terras imperij: sic imperator fecit contra dictum regem robertum. sed papa de terminauit contrarium nisi sit uictus vel ad eum ex more remissus. vt dicta de. pastoralis. §. nos quoq[ue] ibi. Sed si punitio. sed certe verum est q[ue] de isto crimine q[ue] est capitale non possit de iure comuni puniri nisi p[re]sente esset: et illud considerauit illa decreta. nec ob. §. l. proxi. quia illa fuit facta post coronationem imperatoris predicti. vnde ecclesia non admittit illam legem in p[re]iudicium subditorum suorum: et sic videtur inisse fedus cum eo q[ue] contra homines ecclesie leges grauior[es] no[n] imponat. vnde ratio illius capituli non habet locum in hominibus imperij vel alterius regni: sed solum in hominibus ecclesie. q[ue] no[n] pro ciuitatib[us] que inuicem confederantur equali vel inaequali federe. vt d. l. non dubito. de captiuis. nam si actus est vt inuicem se tractent vt ciues in ciuilibus et criminalibus intelligitur vt vnus contra alios grauior[es] leges no[n] faciat: quia tunc errant: quia in societate inspicitur conditio sociorum t[er]m[ini] pot[est]e contra societatis. vt in. de. de. §. si. et ff. pro socio. l. socius socio. et fa. her. l. heres. §. non in. et ibi no. Et pena vero rebellis die q[ue] quedam inuicem ipso iure quia p[er]dit omnia que iuris ciuilib[us] sunt. vt dicta. l. amissione. de capti. di. alia pena non potest infligi eis a quolibet h[er]emine. nam potest in p[re]iudicium occidi. vt. ff. ad. l. conue. de sica. l. iij. §. si. et de re mili. l. p[ro]ditores. et possunt captiui detineri vt serui. vt. ff. de acquiren. rerum do. l. transfuga. scitis p[er]

na imponitur: q[ue] potest talem danare vt capite punitur vt. ff. de pe. l. si quis aliquid. §. transfuge. quod intelligitur vt ibi no. circa p[ri]m. quia cu[m] tale penam ipso iure incurrat p[er]ti posset pronunciar[um] tales esse rebellem. puto q[ue] sic. arg. ff. de iudi. l. qui se dicit. et est exp[re]ssum in. d. c. pastoralis. vbi imperator pronunciauit regem robertum esse rebelles et eodem modo qui se putaret esse de tali crimine infamiatum posset petere se pronunciar[um] non esse talem. argu. C. de inge. ma. l. diffamari. facit quod dicitur q[ue] p[ri]ncipaliter potest p[er]ti vt de etate p[ro]nuncietur. vt. ff. de inno. l. de etate. te. fm. vna lectura. et de ferijs. l. ij. et ibi no. vt etates. p[re]sent C. de p[ro]ba. l. cu[m] te. ite[m] hoc posset fieri ciuitragedo. na sicut ciuitas posset vindicare eum suadecade rone ciuis pot[est] d[omi]nare se ciues ciuitatis illius. et sic per consequens non rebellem. vt. Nad. muni. l. de iure. et no. de rei v[er]bi. l. i. §. per hanc. Item quero quid de dominio honorum? Respon. illud si est directum: est de iuregen. ergo retinet. sed si habere vtile dominu[m] illud non retinet sub isto nomine quonia[m] puto hoc a iure ciuili inductum. sed q[ue] hoc idem tenet q[ue] effectus dominij. vt no. C. de bo. ma. aut. idco nec puto q[ue] h[er]e retineat sicut directum. q[ue] hic effectus dominij est de iure gen. ar. in. l. de v[er]bu. et ha. §. si. vbi dicitur vsuz et similia que sunt de effectibus dominij esse de iuregen. sed licet retineatur nec publica efficiantur. tamen occupant conceduntur: casus est in. l. transfuga. de acquiren. rerum do. si enim potest occidi persona et capi. et haberi vt seruus: multo magis res sed puto q[ue] si sequeretur condemnatio per iudices. et sic condemnaretur crimine lese maiesta. quia tunc omnia publicarentur hodie per. l. penul. et l. si. et. C. ad. l. iul. maiesta. Item quid de iurisdictionibus quas habent talis rebelles? Respon. iurisditio est iuris ciuilib[us]. et de iure publico introducta est vt no. ff. de iurisd[ic]t[io]n. om. iudi. l. i. facit de orig. iur. l. iij. §. pe. origo enim fuit de iure gentium quo etiam fuerunt reges vt. l. ex hoc iure. ff. de iur. et iure. sed quia circa iurisditio[n]em multa sunt addita: ideo dicitur de iure ciuili. vt. l. ius ciuile. ff. de iur. et iur. et licet in eum qui est rebellis non cadat iurisditio tanq[ue] ius quoddam a iure ciuili inductum remanet tamen tanq[ue] quedam potestas regia de iure gentium. et ideo imperator vt in illo. c. pastoralis: p[re]iudicium regem robertum iurisdictione et dignitatibus quasi non esset ipso iure p[re]iudicatus. vel q[ue] licet est etiam ipso iure p[re]iudicatus tamen donec toleratur valent gesta per eum: vt. l. barbari. ff. de offi. p[ro]cur. et. C. de senten. l. si arbiter. et ideo imperator in dicta sententia expresse p[re]iudicauit. nec dicit ipso iure p[re]iudicatus et tacite vult hoc fieri expresse per id quod dicitur. ff. si pen. ap. mors interue. l. i. vbi bona fuerunt publicata expresse tamen vbi tacite inerat. Vel dic q[ue] imperator contra regem ideo expresse p[re]iudicauit: quia illas iurisdictiones habebat in terra ecclesie et ab ecclesia no[n] erat ipso iure p[re]iudicatus. p[re]iudicauit autem eum per sententiam: sed ecclesia istud non admittit vt statim dicam h[er]e etia p[re]cedentia vera sint. Item quid de obligationibus et p[ro]missionibus factis h[er]e rebelibus? Respon. si q[ue] sunt iuris ciuilib[us] ipso iure p[er]dit. si iuris gentium: tunc ea non p[er]dunt vt dictum est. sed in aliquibus p[ro]mittens ipso iure non tenetur. vt si esset debitor fidelitatis. nam tunc cum esset rebellis ei obedire non tenetur non tanq[ue] liberatus per rebellionem: sed tanq[ue] ab ipso initio in ipsa p[ro]missione conditionata sit conditio vt non sit rebellis superior. et ita intelligo. x. col. hic finitur l[et]. c. i. et quod ibi no. facit. ff. de le. l. i. qd ergo. §. si heres. et de verb. oblig. l. qui seruum. Sed dominus imperator contra dictu[m] rober. regem expresse p[re]iudicauit sententiam. p[ro]mulgauit. vt dicto. c. pastoralis. §. iudendo etiam. sed hoc factu[m] est quia p[re]dicta erant in terra ecclesie vel ex alijs causis p[er]

Imp[er]ator est fidelis et fidatus pape.

Rebellis p[er]dit omnia que iuris ciuilib[us] sunt.

Regu[m] et iurisd[ic]tionis origo e[st] de iure gentiu[m].

allegatis. sed cum perdant ea que sunt iuris civilis: quid de his que habent a iure canonico seu a summo pontifice? Rñ. quoddam ius est super ius civile: quoddam infra ius civile: quoddam equale illi. primo casu per solam rebellio-

Juris na capi. di. sed p sentē turale v' tia potest quis pri- genius uari eo: vt patet in nō nisi p damnato ad mor- sentētia tem qui ipsa sentē- amitt. tia pnuatur ciuita

Nulli ergo oīno hominū lice- at hanc paginā declarationis et pnuātiōis infringere b vel

tur ab aliquo tyranno de hoste imperij. et iste proprie nō dicitur rebelles: sed dicuntur ciuitates captiue que si recuperantur dicuntur redditæ ad pristinam libertatem. vt. C. de offi. prefec. pto. affri. l. i. in prin. quedam proprio motu ciuium vel maioris partis rebellant: et iste sunt pprie rebelles. in quibus quā- tum ad amissionē iurium et iurisdictionis dicendum est idēz qd in priuato qtu ad penam inferendam per hoc

re et libertate que est naturalis facultas et. vt. ff. de sta. ho. l. i. libertas. et eodē modo dico de his q dō habz a summo pō- si fice. nam ea sola rebellione non perdit. nam eius auctori- tas super ius civile est. sed per sententiam legitime latam posset quis illō iure priuari etiam a iudice seculari. de laci- cis vero loquor. vnde si imperator protulisset sententiam contra dictum regem presentes valuisset. vt. d. c. pastoralis

Enia ibi: q si punio et. tamen quia in absentem pronūit: nō va- luit vt dictum est. de eo vero iure quod est infra ius civile vt sunt propria ciuitatum et aliorum dominorū sub imperio constitutorū illa sine dubio perdit. illa enim iura cum auctoritate principis sunt facta ipsius iura esse videntur. vt. C. de re. tur. enu. l. i. §. omnia. et est expressus. x. c. l. hic finitur lex corra. d. c. i. de eo vero iure quod est equale iuri nostro civili exemplū poni non potest de iure. cum impato- ris omnia sint: exceptis his que habet ecclesia: vt dictū est s. ti. pro. circa pun. Sed presappōno prout de facto obser- uatur q aliqui reges vel populi nō recognoscunt imperato- rem in dominū: tamen dicendum est q illa iura nō per- dit rebellis ex sua rebellione. nam ex hoc perdit iura ci- uilia: scz ciuiū romanorū. vt insi. qui. mo. ius pa. po. fol. §. cum autem iura ciuilia extraneorū. ex predictis patet de terminatio questionis de erbātionē in i. temporis. di- co enim q illi qui ex fortuna statim possunt impune offen- dit dicuntur hostes rebelles ciuitatis. qd patet quando per- legem ciuitatis contra eos inuictum est bellū. vt. d. l. amif- sione. in glo. super verbo. relegat. et ideo perdit iura ciui- lia illius ciuitatis: non iura cui. roma. que sunt supra iura aliarum ciuitatum que sunt equalia: sicut est annui et con- demnati ab imperatore: non perdit ea que sunt iuris ci- uilis papalis. et sic est casus in. d. c. pastoralis. Sz dices tu illud verum est in terris ecclesie. sed in terris imp. cry vide- tur ibi casus in contrarium. nā imperator credit illum regem posse priuari illo iure quod habet a superiore: ergo idē sentit ab eo qui est inferior eo. Sed contradicōnam im- perator cognoscens q coipso q rebellis et hostis suus non perdit ea que habet a superiore. et ideo expresse sentētia priuatiōis pronūit. sic patet q coipso q erbānatus et ho- stis vni⁹ ciuitatis est nō pdit ea q sunt in ciuitate romana casus est. ff. de cap. et possim. re. l. si quis ingenuam. §. ci- uilib⁹. Sed si ciuitas vellet hoc expresse facere p sua lege et suum effectū porrigat ad ea que sunt extra territorij: di- xi plene in repetitiōe. l. cūctos populos. C. de sum. trini. et si. catho. et hanc materiā plene tractaui in questione quā de hoc disputari que incipit Lucane ciuitatis statuto et.

Rebellē mine queritur an cum qui est rebellis occulte occide- an occidit? Et dic q sic. nam ipso facto hanc penāz incurrit. vt hic te occidit et in iudicio quo proceditur de homicidio liqui dabitur de- dere l. fuerit rebellis. arg. ff. de oper. no. nū. l. de pupillo. §. si qe- riuos. ver. totiens. Item an iste pene cadant in rebelles ci- uitates? Rñ. quoddam sunt ciuitates que per vim occupan-

mine priuatum: dicendum est q quilibet potest in eius ci- uitate et territorio capere: pcedari comburere et similia fac- cere que consueuerunt fieri his cōtra quos bellū habem⁹ vt. l. i. in fi. ff. de acq. re. do. Sed si capiatur vna ciuitas cui⁹ pples sit rebellis: an pples efficiatur seru⁹ sicut vnus priua- tus captus? Respon. non. imo libertatem recipiūt. in aut. de here. et sal. in prin. et ibi no. in glo. super verbo antiqua. et ibi per Jaco. de bel. Item an iurisdicō crī priuati capie- tur? Respon. non. in iure anti. quo illa ante iam perdidit: et sic est principis. et sic tunc cum occupatur non habet iurisdicō. Item an priuatus qui caput ciuitatem poterit et des- truire: vel homines inde expellere: patebit statim. De pena vero inferenda per sententiam iudicis: dico q nullus potest condemnare ciuitatem sub iudicē am arato nisi fo- lus princeps: nam licet domus particularis sint priuati- rum ipsa ciuitas vniuersaliter considerata est principis. si- militer et palatia pulchra ciuitatum. x. col. que sunt regalia c. i. nō potest ergo destrui ciuitas que principis est absqz eius voluntate. Item si non licet destruire ciuitatē nec alia edificia per que vrbis desomatatur ruinas. ff. de le. i. l. cetera. §. hoc senatus. et C. de edifi. priua. l. i. multominus nec tota ciuitas. Item si nō licet contra decuriones ciuitatis fer- re sententiam mortis pncepe inconsulto. vt. ff. de pe. l. mo- ris. §. ista fere. multominus licebit contra ciuitatem. sicut Treia et Carthago pisse sunt araruz ex precepto eius q tenebat imperiū. vt. ff. qui. mo. vsu fruct. am. l. i. vsu fruct⁹ ciuitatis. dico etiā q nec pōt cogere hoies ciuitatis capte il- lam dimittere cum onibus bonis: et ad aliam se transfer- re: qd solus princeps pōt. arg. ff. de iu. fil. l. cetera souna. l. i. x. f. d. relegare et causa potest ptes vel alius pteor vel re- ctor. vt. ff. de offi. prefec. x. l. i. §. si.

a Nulli. quarta pars in qua punit impugnantes con- stituciones: qd dicit nulli: intellige in priuato vel in qua- tus dignitate posito etiam si vicarius fuerit imperatoris: nisi hoc habuerit expresse in mādans hoc enim innuit di- cto omnino: que sequitur. q. d. sine distinctione personarū vt. ff. quod me. cau. l. i. cum exceptione §. quatenus. in glo. super verbo. omnino. et de fidel. l. sine §. illud. et ibi per Dy. et de dictione penitus. vide quod ponitur. C. de vsur. rei iudi. l. i. §. rñ.

b Infringere. i. retractare directo vel per malicioz in- terpretationem facere. vt. C. de leg. l. i. §. rñ.

c Temerario. ex hoc patet q si ex facilitate absqz dolo hoc fecerit non incidit in hanc penāz. vt. ff. ad iur. p. l. i. §. queri potest.

d Contraire. vel contra dissimulando vel audiendo als- legatiōes pta hāc legē. vt. C. de leg. l. i. et de sacros. ec. l. i. e. Attentare. et sic non requiritur q ad eff. cum per dū- perit. quod plene dicit vt. C. de epif. et cl. i. si quis non dicit rapere et.

f Indignat. onem. huius vbi nullum effectum inuo- tio nisi quatenus verbum sonat. et imperator indignat-

Enia
abf. in
l. ara an
valcat.

tus et hoc facto non exhibebit se gratiosum.

Mille librarum. alis punitur alia pena. C. de legi. l. ij. in fi. r. C. de sacrosanctis ecc. l. placet. r. dicit ibi per doc. r. sic no. pro ciuitatibus que quando faciunt statuta r. pena imponunt iudici contra iudicanti r. aduerfario r. aduocato contra allegans. nam ualcat talis adiectio pene si statutum illud sit ualidum: ut hic cum si. sed si esset inutilium non ualceret adiectio pene sicut nec punitale. vt. C. de legi. l. non dubium. r. C. de pac. l. pacia que contra. sed aliquando ciuitates uolentes vt ipse statuta lz inuulida obseruentur: auferunt iurisdictiones suis iudicibus. vt si aliquid contra illud statutum diceret vt allegaretur super eo qd contra illud statutum allegaret iurisdictionem non haberet. qd an ualcat dic qd quando p illud statutum inuulidum mittit auferre alicuius agendi: et tunc talis clausula per quam auferitur iurisdictione iudici que eam habet ab ipsa ciuitate ualcat. vt. ff. de iudi. iudicium soluitur. nam non poterit agi eorum superiore sicut alis cum proceditur per uiam eorum zelice denunciationis vt dicitur. s. p. i. in glo. super uerbo denunciationem. Si uero auferatur ius excipiendi seu se defendendi: tunc talis clausula per quam auferitur iurisdictione super defensione non ualcat. quia defensio est de iure naturali. r. sic no potest auferri. nec impeditur quin iudex audiat. alis idem un potaret si statueret qd iudex faciat iniusticias. propter hoc extra de re iudi. c. pastoralis. in dement. et quod dicit. s. l. p. xi. in glo. super uerbo figura. Idem si auferatur ius replicandi: quia sicut exceptio est defensio contra actionem: ita replicatio contra exceptionem. vt. ff. de exce. l. ij. r. hoc quando talis est exceptio sui defensio que per statutum non potest tolli. alis sicut posset ipsa exceptio tolli: ita et iurisdictione auferri.

penā mille lib. nre camere soluēdarū se nouerit incurfuruz. Data^b pifis. iij. nonas apulis regni nostri ano. v. M. cccxij.

De pace constantie. C. de legi. l. non dubium. r. C. de pac. l. pacia que contra. sed aliquando ciuitates uolentes vt ipse statuta lz inuulida obseruentur: auferunt iurisdictiones suis iudicibus. vt si aliquid contra illud statutum diceret vt allegaretur super eo qd contra illud statutum allegaret iurisdictionem non haberet. qd an ualcat dic qd quando p illud statutum inuulidum mittit auferre alicuius agendi: et tunc talis clausula per quam auferitur iurisdictione iudici que eam habet ab ipsa ciuitate ualcat. vt. ff. de iudi. iudicium soluitur. nam non poterit agi eorum superiore sicut alis cum proceditur per uiam eorum zelice denunciationis vt dicitur. s. p. i. in glo. super uerbo denunciationem. Si uero auferatur ius excipiendi seu se defendendi: tunc talis clausula per quam auferitur iurisdictione super defensione non ualcat. quia defensio est de iure naturali. r. sic no potest auferri. nec impeditur quin iudex audiat. alis idem un potaret si statueret qd iudex faciat iniusticias. propter hoc extra de re iudi. c. pastoralis. in dement. et quod dicit. s. l. p. xi. in glo. super uerbo figura. Idem si auferatur ius replicandi: quia sicut exceptio est defensio contra actionem: ita replicatio contra exceptionem. vt. ff. de exce. l. ij. r. hoc quando talis est exceptio sui defensio que per statutum non potest tolli. alis sicut posset ipsa exceptio tolli: ita et iurisdictione auferri.

Data. istud est uile r. necessarium in ll. que de nouo emanant: sed in codicibus r. legibus antiquis diu obseruans seu in uolumine legum redactis lz data non reperiuntur: nichilominus suam uigorem obtinent. vt in prima constitutione codicis: ibi. si qua eorum r. unde et constitutio postq cepit per studia diuulgari r. frequentari ualere: lz data non reperiuntur. et hoc est uile propter quasdam ciuitates que habent sua uolumina statutorum non publica ta manu notario: sed sunt diuinus obseruata. r. hec data est communis ad hanc constitutionem r. precedentem.

Sequitur liber de pace constantie.

Liber de pace constantie cōposita inter Imperatorē Federicū et filiū ei⁹ Henricū: et quosdam nobiles Alamanie ex vna parte: et ciuitates lombardie: marchie: et romandiole.

In noie sancte et indiuidue trinitatis. Federicus diuina fauente clemētia Romanorū imperator: et semp augustus. et filius eius rex augustus. tus Romanorū Henricus semp imperialis clementie imensa serenitas mā sua te eā semp in subditis suis dispensationē fauoris r. grē hie p̄sueuit: vt q̄uis descripta seueritate excelsu delicta debeat r. possit corrigere: magis tñ studeat p̄ p̄picia trāquillitate pacis r. p̄is affectib⁹ misericordie romanū iperū regere: et rebellū isolētiā ad debitā fidē r. debite deuotionis obsequiū reuocare. Ea propt cognoscat vni uersitas fidelū iperij tā p̄ntis etatis q̄ successiue posteritatis: qd nos solita benignitatis nostre gratia ad fidē et deuotionē lombardorū: qd aliquā nos et iperū nr̄z offenderāt: uiscera nobis inate pietat⁹ apientes: eos et societate ac fauores eorum in plenitudine grē nre recipim⁹: offensas oēs et culpas q̄bus nos ad indignationē puocauerāt clementer eis remittētes: eosq̄ p̄pter fidelia deuote sinceritatis seruitia que nos ab eis credimus certissime recepturos: in numero dilectorū nr̄oz fidelū cōputandos cēsem⁹. Pacē itaq̄ nostram quā eis clementer indultā cōcessim⁹ presentī pagina iussim⁹ subscribi: r. auctoritatis nre sigillo cōmuniti: cuius est hic tenor: et series.

Nos Romanorū imperator Federicus r. filius noster Henricus romanorū rex: concedimus uobis ciuitatib⁹ locis r. p̄sonis societatis: regalia r. p̄suetudines nras tā in ciuitate q̄ ex ciuitate: uidelicet yperone r. castro ei⁹ etiā suburbij r. alijs ciuitatib⁹ r. suburbij locis r. p̄sonis societatis in p̄petuū: uidelicet vt in ipsa ciuitate oia habeatis sicut hacten⁹ habuistis vel habetis. Extra uero oēs p̄suetudines sine p̄tradictione nra exerceatis: quas ab antiquo exercuistis vel exercetis tā in foro vel in nemo: ub⁹ r. pascuis r. pōtib⁹: aq̄s et molendinis sicut ab antiquo hie p̄sueuistis: uel habetis in exercitu: in munitōibus ciuitatū: in iurisdictione tā in causis criminalib⁹ q̄ in causis pecuniarijs intus et extra: r. in ceteris q̄ ad cōmoditate spectāt ciuitatū uolim⁹ vt regalia q̄ uobis nō concessimus in hūc modū cognoscant p̄ ep̄z loci: et hoies tā de ep̄atu q̄ de ciuitate eligant uiri bone opinionis: r. qd ad hoc idonei eē credantur tales qd nec p̄tra ciuitate nec nram maiestare priuato uel sp̄ali odio teneant: qd iurent qd bona fide r. sine fraude p̄quirēt r. iquisita p̄signabūt ea que specialiter ad nostram excellētiā spectāt.